

ПОЛІАСПЕКТНІСТЬ ЗАГАДОК (КОНТРАСТИВНИЙ АСПЕКТ)

Якущенко Ю. М.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Загадка, як один з найдавніших та своєрідних зразків ранньої художньої творчості народу, досліджувалася багатьма вченими-лінгвістами, але все ж ще не достатньо матеріалів, які висвітлюють спільні та відмінні лінгвокультурні риси українських та англійських загадок, їх поліаспектність та саме контрастивні аспекти.

Загадки становлять багаторівневу семіотичну систему, у якій закріплено уявлення людини про світ від найдавніших часів. Мова загадок є складовою загальної мовної системи й використовує її закономірності та можливості категоризації дійсності в незвичний спосіб, що робить загадки засобом для розвитку людського мислення й долання стереотипів, створених повсякденним ужитком мовних одиниць. Останнім часом фольклорні тексти стали об'єктом концептуальних лінгвістичних досліджень, оскільки вони відбивають культурне тло і слугують матеріалом для реконструкції національної ментальності та стереотипів [2, 49-51].

Загадки – це семіотичні знаки специфічної синтактики, семантики та прагматики. Вони – яскравий приклад нетипових текстів. Вони реалізують питальність вербальними та невербальними засобами за допомогою слів та просодики. Нетиповість є прозорою у подачі блоків теми та реми, їх реверсії. Тема імплікується, залежить від пошуків з боку адресатів, їх креативного менталітету.

Усе аномальне сприймається на фоні певного стандарту, норми. Нормою художнього тексту є наявність фабули, образної системи та специфічної композиції. Ідейно-образна система художнього тексту реалізується у його змісті, якому підпорядковані поверхнева структура та композиція.

Тексти вивчаються у руслі агностичних, конструктивних, комунікативних і навчальних параметрів. Різноманітність текстів проявляється в наявності атрибутів – великих і малих форм, інформативних і неінформативних, емоційних і неемоційних, усних і письмових, вербальних і невербальних [1, 103-105].

Текст як елемент культури виступає важливим інгредієнтом конвенційних канонів і традицій. Як об'єкт літератури текст корелює із грою за змістом, з ритуалом – за формою. У текстах репрезентуються реальні та ірреальні події, зберігаються традиції минулого, у домислах і фантазіях створюються нові картини світу.

Загадки належать до вторинної дериваційної когнітивної зони. Їх поява препарується облігаторним досвідом порівнювати, аналізувати та абстрагувати. Загадки в основному базуються на метафорі, мають форми запитання (графічного або еліптованого), шаради, головоломки [1, 103-109]. Наприклад: *All about, but cannot be seen, can be captured, cannot be held, no throat, but can be heard. What is it? (The wind); At night they come without being fetched, and by day they are lost without being stolen. What are they? (Stars).*

Загадка живе у двох контекстах – адресата й адресанта, в чому полягає її діалогічна природа [2, 49].

Осмилення загадки з огляду на формально-структурну організацію уможливило її визначення як текстового утворення, продукта когнітивно-комунікативної творчості, що передає предметно-логічну, естетичну, образну, емоційну та оцінну інформації про навколишню дійсність.

Особливості функціонування українських та англійських загадок у мовленні дозволяє поділити їх на дві великі групи. До першої із них належать загадки, що за комунікативною природою відповідають такому прямому мовленнєвому акту, як констатив (повідомлення, твердження, переконання). Вони мають формальні ознаки тексту-розповіді, хоча вже за першого наближення демонструють певні невідповідності (двочленна будова, інша наскрізна ілюктивна настанова тощо).

Контрактивний аналіз корелюючих текстів показує, що спільність рематичних блоків не передбачає ідентичності тематичних секторів.

Текст народної загадки – це вдалий приклад утілення вербалізованого досвіду і знань, накопичених певною лінгвокультурною спільнотою, синтез духовно-індивідуального та культурно-історичного у світобаченні людини й народу.

1. Швачко С. О. У царині номінативних та комунікативних одиниць: збірник наукових праць до 75-річчя з дня народження доктора філологічних наук, професора, академіка Академії наук вищої школи України Світлани Олексіївни Швачко / С. О. Швачко. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 168 с.
2. Діалогічна природа і комунікативна спрямованість загадки / Н. В. Захарова // Лінгвістика : зб. наук. праць. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – №1 (11). – С. 47–54.

Якущенко, Ю.М. Поліаспектність загадок (контрастивний аспект) [Текст] / Ю.М. Якущенко; наук. кер. С.О. Швачко // Перекладацькі інновації : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Суми, 25-27 листопада 2010 р. / Ред. кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова та ін. — Суми : СумДУ, 2010. — С. 129-130.